

LAIKS•SPĒKS•MĒRĶIS

IZGLĪTĪBAS APVIENĪBAS "I FORTUM" BIĻETENS

Nr.1 (2011. gada 24. novembris)

Šajā numurā lasiet:

„I Fortum” – spēks, kas iet kopsolī ar laiku 1

Izglītība - bibliotēka, nozare: Bibliotēku nozares izglītības jaunās koncepcijas projekta saīsināts situācijas 3

Pētījums „Bibliotēku nozares izglītības attīstības virzieni un iespējas izglītības kvalitātes paaugstināšanai” 8

Trešā profesionālā kvalifikācijas līmeņa standarta Bibliotēkās projekts 10

NUMURA REDAKTORE

Linda Langenfelde

REDKOLĒĢIJA

Dženija Dzirkale-Maļavkina,
Evija Vjaterē, Vita Juraga
Literārā korektore: Anda
Saldovere

Salikums: Kristīne Deksnē
Pirmā vāka autors: Tālivaldis
Langenfelds

© Biedrība "Izglītības
apvienība "I Fortum""
Reģ. Nr. 40008168125
Tērbatas iela 75, Rīga, LV-
1001. Tālrunis: 67969129
e-pasts: aifortum@gmail.com
Hipotēku banka, LV 74 LHZB
2400 1879 7500 1

„I Fortum” – spēks, kas iet kopsolī ar laiku

Linda Langenfelde

Biedrības „Izglītības apvienība „I Fortum”” valdes locekle

2010. gada 16. novembrī Uzņēmumu reģistrā tika reģistrēta biedrība „Izglītības apvienība „I Fortum” (turpmāk biļetenā – Apvienība). Apvienības mērķis ir apvienot izglītības darba organizatoru, akadēmiskā personāla, lektoru un treneru intelektuālo potenciālu, lai sekmētu informācijas speciālistu formālās un neformālās izglītības sistēmas attīstību valstī, kā arī aktīvi iesaistīties mūžizglītības politikas veidošanā. Apvienības darbība aptver ne tikai bibliotēku nozari, viens no galvenajiem tās darbības uzdevumiem ir nodrošināt informācijas speciālistu (bibliotēku, muzeju, arhīvu, izglītības iestāžu, informācijas centru un citu institūciju darbinieku) kvalitatīvu akadēmisko izglītību un profesionālo pilnveidi, kvalifikācijas līmeņa iegūšanas un pārkvalifikācijas iespējas.

Te ir apvienojošies cilvēki, kuri nejautā – ko gūšu no šīs Apvienības, bet ir pauduši apņēmību aktīvi darboties kopīgi izvirzīto mērķu un uzdevumu sasniegšanā.

Apvienības valde: no kreisās puses - Doloresa Veilande, Linda Langenfelde un priekšsēdētāja Dženija Dzirkale-Maļavkina

Biedru tikšanās „Saulveža svētkos” 2010. gada 22. decembrī

Apvienībā ir izveidotas vairākas darba grupas, kuras ar dažādu intensitāti jau ir uzsākušas darbību.

1. Kvalitatīvas izglītības atbalsta sistēmas izveides darba grupa.
2. Lektoru kompetences paaugstināšanas programmas izstrādes darba grupa.
3. Darba grupa sadarbības veidošanai ar mācību centriem.
4. Darba grupa jauninājumu izstrādē un ieviešanā izglītības darbā.
5. Mācību līdzekļu, metodisko materiālu un informatīvā biļetena izstrādes darba grupa.
6. Izglītības projektu izstrādes darba grupa.
7. Eksaminācijas centra izveides darba grupa.

Turpinājums 2. lpp.

8. Pētniecības projektu darba grupa.
9. Publicitātes veidošanas darba grupa.

Mērķtiecīgi un aktīvi darbojoties, Apvienība ir realizējusi vairākus savas darbības sākumā izvirzītos uzdevumus, kuri definēti saistībā ar valstī īstenoto profesionālās izglītības sistēmas pilnveidi.

1. Ir izstrādāts Bibliotēku nozares 3.kvalifikācijas līmeņa profesijas standarts „bibliotekārs”.
2. Tiek veikts pētījums „Bibliotēku nozares profesionālās izglītības attīstības virzieni un iespējas izglītības kvalitātes paaugstināšanai”.
3. Turpinās darbs pie Bibliotēku nozares profesionālās izglītības koncepcijas projekta izstrādes.

Plašāka informācija par rezultātiem lasāma šī biļetena nākamajos rakstos.

Apvienības biedres jaunās Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēkas 8.stāvā savās nākamajās darba telpās. No kreisās – Baiba Bierne, Evija Vjaterē, Dženija Dzirkale-Maļavkina, Kristīne Deksnē.

Apvienības veicamo darba uzdevumu saraksts ir plašs un saistīts ar rūpīgu un pārdomātu plānošanu. Tāpēc jau izstrādāta biedrības darbības stratēģija 2011. – 2015.gadam, kurā definēti turpmāk veicamie uzdevumi ilgtermiņā.

Viens no svarīgākajiem turpmākajā laika periodā veicamajiem uzdevumiem ir nodrošināt pāreju uz jauno nozares profesionālās izglītības sistēmu, neformālās izglītības atzīšanu un Eksaminācijas centra izveidi, kā arī tā akreditācija.

Apvienība ir uzsākusi produktīvu sadarbību ar dažādām institūcijām un citām profesionālajām biedrībām, kuras ir paidušas vēlmi sadarboties. Sadarbība ir izveidojusies ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas Mācību centru un Bibliotēku konsultatīvo centru, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu Informācijas un bibliotēku studiju nodaļu, Latvijas Kultūras koledžu un Rīgas Centrālo bibliotēku. Apzinātas kopīgas sadarbības iespējas ar Latvijas Akadēmisko bibliotēku asociāciju. Lai veicinātu sadarbību starp bibliotēku nozarei radniecīgām profesionālajām biedrībām, pie kopīga sarunu galda tika aicināti pārstāvji no Latvijas Arhīvistu biedrības un Baltijas muzeoloģijas veicināšanas biedrības. Sarunu gaitā atklājās, ka šīm nozarēm ir līdzīgas problēmas darbinieku profesionālās izglītības jautājumos. Turpmāk ar minētajām biedrībām tiek plānota sadarbība ilgtermiņā.

Apvienības paplašinātā valdes sēde ar pārstāvjiem no LATABA un Baltijas Muzeoloģijas veicināšanas biedrības.

Apvienībai ir būtiski sadarboties ar citu nozaru nevalstiskajām organizācijām, meklējot kopīgas intereses, kā arī sekot līdzi tiem politiskajiem procesiem, kas skar un ietekmē biedrību intereses. Lai realizētu šīs iespējas, Apvienība 2011.gada janvārī kļuva par Latvijas Pilsoniskās alianses (eLPA) biedru un 2011.gada martā piedalījās eLPA biedru kopsapulcē, kurā bija iespēja uzzināt aktuālāko informāciju par norisēm nevalstisko organizāciju sektorā, kā arī par iespējām iesaistīties dažādos projektos.

Šobrīd Apvienība uzsākusi savu otro darbības gadu un tās skatījums uz turpmāk veicamajiem darbiem ir apņēmības pilns. Un tādā tam ir jābūt, jo mūsu darbības kods ir ietverts Apvienības logo, kurš simbolizē spēku, kas iet kopsolī ar laiku un kuram raksturīga mērķtiecība un precizitāte.

Izglītība - bibliotekārs, bibliotēka, nozare:

Bibliotēku nozares izglītības jaunās koncepcijas projekta saīsināts situācijas apraksts

Dženija Dzirkale-Maļavkina

Biedrības „Izglītības apvienība „I Fortum”” valdes priekšsēdētāja

Kopš 1999.gada 1.jūnija izglītību regulējošie normatīvie akti skaidri definē izglītību kā „sistemizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas procesu un tā rezultātu”. To var attiecināt arī uz bibliotēku nozares formālās akadēmiskās un profesionālās un neformālās profesionālās izglītības formulējumu.

Lietoto terminu skaidrojums

Augstākā izglītība – izglītības pakāpe, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē vai mākslā, vai arī zinātnē un mākslā pamatota personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, kā arī sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai.

Bibliotēku, informācijas un arhīvu zinības – atbilstoši MK noteikumiem Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” bibliotēku jomas izglītība pieder pie Sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību zinātnes grupas (3), Informācijas un komunikācijas zinātnes apakšgrupas (32), Bibliotēku, informācijas un arhīvu zinībām (322).

Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra (EKI) – kopēja Eiropas atsaucē sistēma, kas sasaista valstu kvalifikācijas sistēmas un darbojas kā instruments dažādās Eiropas valstīs un sistēmās iegūtu kvalifikāciju salīdzināšanai un skaidrošanai.

Formālā izglītība – noteiktas izglītības pakāpes ietvaros organizēta izglītības programmas apguve, kuru apliecina valsts atzīts izglītību vai izglītību un sākotnējo profesionālo kvalifikāciju apliecinošs dokuments.

Ar **kvalifikāciju** šajā koncepcijā tiek saprasts bibliotekāro un informācijas zināšanu un prasmju apgušanas rezultāts, kas tiek formāli dokumentēts (tiek izsniegts formāls izglītību/kvalifikāciju apliecinošs dokuments).

Nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra – atsauču sistēma, kurā pa līmeņiem ir sakārtotas kādas valsts izglītības sistēmā piešķirtās kvalifikācijas.

Neformālā izglītība – ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība, neatkarīgi no iepriekš gūtās izglītības.

Neformālās izglītības atzīšana – ārpus formālās izglītības apgūtu noteiktai profesijai atbilstošu profesionālo kompetenču novērtēšana un dokumentāri apstiprināta novērtējuma izsniegšana.

Ar **nozares izglītību** šajā koncepcijā tiek saprasta izglītība, kas nepieciešama tipisko bibliotekāro procesu īstenošanai darbam bibliotēkās (amatiem – bibliotekārs, bibliogrāfs, galvenais bibliotekārs u.tml.).

Profesionālā izglītība – praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un pilnveidei.

Profesionālā kompetence – profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības raksturojums noteiktā darba situācijā.

Profesionālā pilnveide – īpašs profesionālās izglītības veids, kas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistemizētas profesionālās zināšanas un prasmes.

Profesionālā tālākizglītība – īpašs profesionālās izglītības veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju.

Izglītības politikas dokumenti un tiesību akti

• Neformālās izglītības atzīšanu paredz valdības apstiprinātās **Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.** – 2013.gadam, saskaņā ar kurām plānota pāreja no esošās izglītības sistēmas uz mūžizglītības sistēmu Latvijā, pievēršoties visiem ar cilvēka izglītošanu saistītajiem izglītības veidiem – formālajai, neformālajai, ikdienas, neatkarīgi no viņu pašreizējā vecuma un tā, vai iegūts obligāto izglītību apliecinošs dokuments.

• **Izglītības likums** (1991, 1998) regulē visu veidu un pakāpju izglītību, nosaka iesaistīto institūciju tiesības un pienākumus, kā arī izglītības veidus, līmeņus un izglītību īstenojošo iestāžu veidus.

• **Augstskolu likums** (1995) regulē sadarbību starp valsti un augstskolām, lai saskaņotu augstskolu autonomiju ar sabiedrības un valsts interesēm, kā arī regulē augstskolu un koledžu darbības tiesisko pamatu, nosaka un aizsargā augstskolu autonomiju.

• **Profesionālās izglītības likums** (1999) reglamentē visu formu un pakāpju profesionālās izglītības (izņemot pirmā un otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības) īstenošanu, atbilstošu profesionālo kvalifikāciju piešķiršanu, kā arī dažādu iesaistīto institūciju atbildību. Likumā paredzēta iespēja profesionālo kvalifikāciju piešķirt personai, kura apguvusi profesionālās kompetences ārpus formālās izglītības un ir izpildījusi neformālās izglītības atzīšanas nosacījumus.

• 2011. gada 22. februārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.146 „**Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci**”, kuri nosaka kārtību, kādā tiek novērtēta ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtā profesionālā kompetence, kas atbilst 1. – 3. Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeņiem, t.i. Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras 3. – 4. līmenim. Izglītības kvalitātes valsts dienests nodrošina un koordinē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu, piešķirot akreditētai izglītības iestādei vai eksaminācijas centram tiesības novērtēt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci.

• MK noteikumos (6.12.2008.) Nr. 990 „**Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju**” (ar grozījumiem 5.10.2010.) mācīšanās rezultāti attiecīgajam kvalifikācijas līmenim tiek aprakstīti sekojoši: zināšanas (zināšanas un izpratne); prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes); kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana).

• MK noteikumi (27.02.2007.) Nr. 149 „**Profesiju standartu izstrādes kārtība**” nosaka, ka profesijas standartā iekļaujami: profesijai raksturīgie pienākumi un uzdevumi; profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes; profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas (norāda priekšstatu, izpratnes vai lietošanas līmeni); profesionālās darbības veikšanai nepieciešamā profesionālā kompetence (nepieciešamās prasmes, zināšanas un atbildība noteiktās darba situācijās); profesijas vieta nozares kvalifikāciju struktūrā un nodarbinātības apraksts, kurā sniedz profesionālās darbības pamatuzdevumu kop-savilkumu.

• 2010. gada 14. septembrī tika pieņemti jauni MK noteikumi Nr.852 „**Kārtība, kādā akreditē vispārējās un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus**”, kuri apvienoja gan vispārējās, gan profesionālās izglītības akreditāciju. Minētie MK noteikumi paredz vienotu akreditācijas kārtību un skaidri definētas kvalitātes prasības vispārējai un profesionālajai izglītībai. Tie nodrošina vienotu kvalitātes novērtēšanu izglītības programmām no 1. līdz 4. Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūras līmenim.

• MK noteikumi Nr.371 (2001) „Noteikumi par bibliotēkas darbam nepieciešamo darbinieku skaitu un darbinieku amatu ieņemšanai nepieciešamo izglītību” nosaka bibliotēkas darbam nepieciešamo darbinieku skaitu, kā arī darbinieku amatus, kuru ieņemšanai nepieciešama noteikta akadēmiskā vai profesionālā izglītība vai profesionālās pilnveides kursu beigšanas sertifikāts bibliotēku darba jomā, atkarībā no bibliotēkas statusa, struktūras, darba apjoma un uzdevumiem.

Eiropas Savienības nostādnes

• Viens no Boloņas deklarācijā noteikto mērķu sasniegšanai veicamajiem uzdevumiem ir: izveidot nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras, kuras balstās uz izglītības programmām kopumā un uz katram atsevišķam studiju kursam formulētiem studiju rezultātiem un kuras ir savietojamas ar EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūru. Boloņas process veicina to, ka augstākā izglītība vairs nav izolēta no mūžizglītības: ārpus studijām iegūtās zināšanas un prasmes tiek izteiktas kredītpunktos, kuras iespējams ieskaitīt grādu/kvalifikāciju vai studiju moduļu apguvei nepieciešamajā studiju kopā. Vienlaicīgi tie, kas izglītību iegūst mūžizglītības ceļā, efektīvi izmanto iespējas apgūt atsevišķus sev nepieciešamus augstākās izglītības programmu moduļus. Līdz ar to Eiropas augstākā izglītība kļūst aizvien pievilcīgāka pasaules mērogā. Latvija, kā Boloņas procesa dalībvalsts, augstākajā izglītībā realizē darbības virzienus, kas fiksēti Boloņas deklarācijā: *izprotamas un salīdzināmas grādu sistēmas izveide; divu ciklu (bakalaura-maģistra (3+2)) studiju sistēmas izveide; ECTS izmantošana kredītu uzkrāšanai, tajā skaitā mūžizglītībai; studentu, mācītspēku un zinātnieku reālas mobilitātes nodrošināšana; Eiropas sadarbība kvalitātes nodrošināšanā (salīdzināmu kritēriju izveide); Eiropas dimensija*. Latvijas augstākās izglītības normatīvie dokumenti ir sakārtoti atbilstoši šiem darbības virzieniem un līdz ar to arī augstākā izglītība bibliotēkzinātnē tiek organizēta atbilstoši normatīvajiem dokumentiem.

• Lisabonas stratēģijas (2000) mērķis ir veicināt zināšanu sabiedrību, sociālo integrāciju un kohēziju, mobilitāti, nodarbinātības iespēju, kā arī nostiprināt konkurētspēju.

• ES profesionālās un apmācību politikas prioritārie aspekti: nodarbinātības iespēju palielināšana, apmācību pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības uzlabošana un mūžizglītības pieejamības sekmēšana.

• Profesionālajai izglītībai un apmācībai jāsasniedz četri galvenie mērķi: mobilitāte, pieejamība, izglītības popularitāte un sociālā iekļaušana.

• Neformālās profesionālās izglītības sistēma nozarē jāorientē uz tiešajiem lietotājiem, izglītojamām personām, darba ņēmējiem, iestādēm – profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem.

• Nepieciešama ciešāka koordinēšana izglītības un apmācības jomā valstī gan attiecībā uz profesionālo izglītību, gan uz mūžizglītību kopumā.

• Profesionālā izglītība un apmācība nozarē jāizstrādā visos līmeņos kā mūžizglītības neatņemama sastāvdaļa.

• Svarīgi nodrošināt, lai profesionālā izglītība un apmācība būtu cieši saistīta ar iepriekšējiem un sekojošiem izglītības līmeņiem, jo īpaši ar vispārējo izglītību un augstāko izglītību.

• Svarīga ir dalībvalstu brīvprātīga apņemšanās izmantot Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru un Eiropas kvalitātes nodrošināšanas un kvalitātes novērtēšanas pamatprincipu ietvarstruktūru mūžizglītībai, tās pielāgojamība dažādām valstu sistēmām atbilstoši attiecīgo valstu tiesiskajam regulējumam un praksei, kā arī nepieciešamība pieņemt lēmumus par tās ieviešanu valsts, reģionālā un/vai vietējā līmenī. Tas attiecināms arī uz nozarēm, tai skaitā arī bibliotēku nozari.

• Ietvarstruktūru galvenā funkcija ir nodrošināt iepriekš saskaņotus pārrobežu atsaucē kritērijus, kas dalībvalstīm un ieinteresētajām personām palīdzētu dokumentēt, izstrādāt, pārraudzīt, novērtēt un uzlabot profesionālās izglītības un apmācības nodrošināšanas efektivitāti un kvalitātes vadības praksi savā valstī (nozarē).

Mūžizglītība

„Kā raksturot zināšanas? Ja tu zini kādu lietu, tad paturi to atmiņā, ja nezini, - tad izzini to.”

Konfūcija sentence

Par labas izglītības rezultātu uzskatāms cilvēks ar „21.gadsimta prasmēm” – tās ir vispārīgās prasmes, lai, sastopoties ar izmaiņām politikā un ekonomikā, ar dažādām krīzēm un notikumiem pasaulē, varētu pilnvērtīgi dzīvot un strādāt:

- kritiska domāšana par lokālām un globālām lietām – prasme kritiski analizēt un veidot viedokli, nepazaudējot esenci un būtiskos aspektus,

- eksperimentāla novērošana,

- tolerance - citu/atšķirīgā respektēšana, saglabājot savu identitāti (šo jāuzsver īpaši, jo tolerance Latvijā ir ļoti zemā līmenī un bieži ir galvenais iemesls, kādēļ neprotam sadarboties, diskutēt, radīt, vērtēt...),

- prasme paust viedokli (būt „ar balsi”) un diplomātiskas komunikācijas prasmes,

- prasmes strādāt kopā dažādos (arī starpnacionālos, kompleksos) projektos,

- prasme iesaistīt un attīstīt citus,

- prasme analizēt un novērtēt rezultātus un sasniegumus,

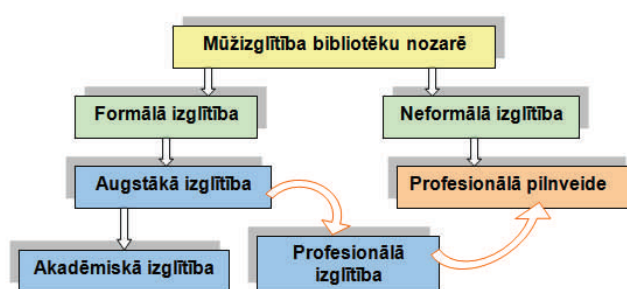
- mērķtiecība un prasmes darboties sistēmiski,

- svešvalodu prasmes, nepazaudējot savu valodu,

- progresīvas zināšanas tehnoloģijās un prasme izmantot sociālos tīklus un tehnoloģijas sevis pilnveidei,

- stratēģiska domāšana,

- spēja formulēt procedūras un attīstības programmas, kā arī tās ieviest praksē.

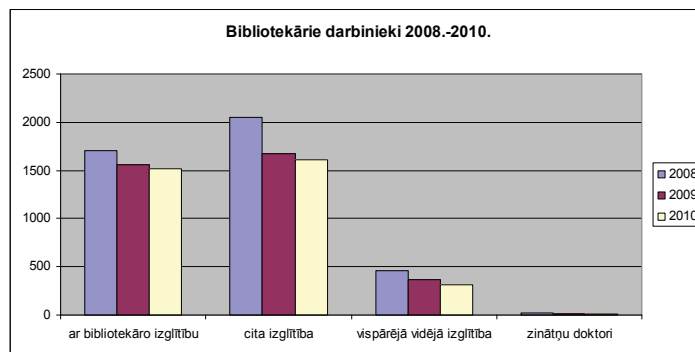
1.shēma. Mūžizglītības un profesionālās pilnveides iespējas bibliotēku darbiniekiem Latvijā

Latvijas bibliotēkās nodarbināto izglītība

Bibliotēkās nodarbināto izglītības 3 gadu skaitliskais raksturojums, salīdzinot 2008., 2009. un 2010.gada rādītājus (Latvijas Kultūras kartes statistikas dati).

	2008	2009	2010
Bibliotekārie darbinieki	4231	3614	3447
No tiem ar bibliotekāro izglītību	1707	1563	1513
<i>t.sk. ar maģistra grādu</i>	186	186	195
<i>ar bakalaura grādu</i>	210	192	208
<i>ar 1. līmeņa profesionālo augstāko jeb koledžas izglītību</i>	146	152	165
<i>ar augstāko izglītību (līdz 1993.g.)</i>	560	492	442
<i>ar profesionālo vidējo izglītību</i>	605	541	503
no tiem ar izglītību citās jomās	2049	1676	1609
<i>t.sk. ar maģistra grādu</i>	236	227	234
<i>ar bakalaura grādu</i>	523	464	487
<i>ar 1. līmeņa profesionālo augstāko jeb koledžas izglītību</i>	80	69	70
<i>ar augstāko izglītību (līdz 1993.g.)</i>	885	625	569
<i>ar profesionālo vidējo izglītību</i>	325	291	249
no tiem ar vispārējo vidējo izglītību	458	363	314
no tiem zinātnju doktori	17	12	11

1.tabula. Statistikas rādītāji 2008—2010

1.diagramma. Bibliotekārie darbinieki Latvijas bibliotēkās 2008. – 2010.gadā

Dati rāda, 2010.gadā 44% no bibliotēku nozarē nodarbinātajiem ir ar bibliotekāro izglītību. Liels īpatsvars personu ir ar akadēmisko vai profesionālo izglītību citās zinībās. 9% personām ir tikai vidējā izglītība.

Augstākā izglītība bibliotēku nozarē

Augstāko izglītību nozarē nodrošina Latvijas Universitātes (LU) Sociālo zinātņu fakultātes (SZF) Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa (IBSN) un Latvijas Kultūras koledža.

Latvijas Universitātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa

Atbilstoši EKI līmeņiem, IBSN piedāvā 6. līmeņa (bakalaura) un 7. līmeņa (maģistra) izglītību. LU ir iespējams iegūt arī EKI 8.līmeņa izglītību bibliotēkzinātnē (piemēram, doktora studiju programmā „Komunikācijas zinātne”).

IBSN tiek piedāvātas divas akadēmiskās programmas: bakalaura programma „Informācijas pārvaldība” un maģistra programma „Bibliotēkzinātne un informācija”, kā arī profesionālā maģistra programma „Dokumentu un arhīvu pārvaldība”.

Abas akadēmiskās programmas ietver kursus, kas sniedz bibliotēku darbam nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetenci. Akadēmiskās programmas izstrādātas, pamatojoties uz Latvijas nozares speciālistu, studentu ieteikumiem, kā arī starptautisko pieredzi, un ir saņēmušas akreditāciju līdz 2016.gada decembrim.

Programmu kursu tematiskais aptvērumis atbilst tematiskajām grupām, kas minētas IFLA apstiprinātajās vadlīnijās:

- informācijas vide, informācijas politika un ētika, nozares vēsture,
- informācijas radīšana, komunikācija un lietošana,
- informācijas vajadzību novērtēšana un atbilstošu pakalpojumu izveide,
- informācijas pārraides process,
- informācijas organizēšana, izguve, saglabāšana,
- informācijas pētījumi, analīze, interpretācija,
- informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pielietojums bibliotēku un informācijas produktos un pakalpojumos,
- informācijas resursu un zināšanu pārvaldība,
- informācijas institūciju pārvaldība,
- informācijas un bibliotēku lietošanas kvalitatīva un kvantitatīva rezultātu novērtēšana.

Turpinājums 6. lpp.

Bakalaura programma ietver arī praksi, kas ļauj studentiem attīstīt prasmes, kā arī nodrošina iespēju sasaistīt teoriju ar darba vidi.

Apgūstot bakalaura studiju programmu „Informācijas pārvaldība”, tiek iegūts sociālo zinātņu bakalaura grāds bibliotēkzinātnē un informācijā, apgūstot maģistra programmu „Bibliotēkzinātnē un informācijā” tiek iegūts sociālo zinātņu maģistra grāds bibliotēkzinātnē un informācijā.

Latvijas Kultūras koledža

Latvijas Kultūras koledža piedāvā apgūt akreditētu (līdz 2016.gadam) studiju programmu „Bibliotēkzinātnē un informācijā”, kas nodrošina 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības ieguvu un 4. līmeņa profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu profesijā *bibliotēku informācijas speciālists*.

Lai gan koledža sagatavo mūsdienīgi izglītotus, augsti kvalificētus, kompetentus un konkurētspējīgus bibliotēku un informācijas speciālistus darbam valsts un pašvaldības iestādēs, privātajās institūcijās un nevalstiskajās organizācijās, tomēr sakarā ar Latvijas Kultūras koledžas reorganizāciju (koledža kļūst par Latvijas Kultūras akadēmijas struktūrvienību) dotajā brīdī nav skaidra studiju programmas „Bibliotēkzinātnē un informācijā” tālākā eksistence.

Neformālā izglītība bibliotēku nozarē

2010. gada 10. jūnijā stājās spēkā grozījumi Profesionālās izglītības likumā (1999), ar kuriem tika noteiktas personas tiesības uz zināšanu un prasmju novērtēšanu ar mērķi saņemt profesionālās kvalifikācijas dokumentu. Likums terminu „profesionālā kompetence” skaidro *kā tādu, kas ietver profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopumu noteiktā darba situācijā*.

Latvijas Nacionālā bibliotēka 2010.gada sākumā nāca ar iniciatīvu par to diskutēt gan speciālās sanāksmēs, Bibliotēku padomē, ikgadējās bibliotēku direktoru sanāksmēs, gan arī reģionālajos bibliotekāru semināros.

Latvijā nevar īstenot formālo profesionālo tālākizglītību nozarē pēc vidusskolas beigšanas, jo nav atbilstošas akreditētas profesionālās izglītības iestādes, kas nodrošinātu profesionālās izglītības apguvi vismaz 480 stundu apjomā un dotu iespēju iegūt noteikta 1., 2. vai 3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju (EKI – 3. – 4.kvalifikācijas līmenis).

Kvalifikāciju līmeņu aprakstus, kas balstās uz mācīšanās rezultātiem, var izmantot un jau izmanto kā vadlīnijas neformālo izglītības programmu veidošanai. Latvijas Nacionālā bibliotēka ir uzsākusi darbu pie bibliotekāro un informācijas pamatzināšanu moduļu programmas izstrādes un tās sagatavošanas akreditācijai. Tā ir alternatīva formālajai profesionālajai tālākizglītībai. Programma tiek veidota, pamatojoties uz 3.līmeņa profesijas standartā „bibliotekārs” noteiktajām zināšanām, prasmēm un kompetencei, tādējādi nodrošinot vispārīgo un nozarei raksturīgo mācīšanās rezultātu sasniegšanu. Diemžēl pēc šīs programmas un citu mazāka apjoma programmu apguves persona saņem tikai sertifikātu vai apliecību par noteiktu mācību rezultātu sasniegšanu. Atbilstoši Profesionālās izglītības likumam Latvijas Nacionālās bibliotēkas Mācību centrs vai jebkura cita nozares institūcija, kas īsteno profesionālās pilnveides programmas, nevar vienlaicīgi ar sertifikātu piešķirt pretendentiem kvalifikāciju.

Neformālās izglītības atzīšanas iespējas

Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana Latvijā balstās uz principu, ka neatkarīgi no iegūšanas veida zināšanas un prasmes ir vērtība. Atzīšanas mehānisms ļauj šai vērtībai tikt apliecinātai no valsts puses, izsniedzot formālās izglītības vai kvalifikācijas dokumentu, tādējādi padarot redzamas personas zināšanas un prasmes.

2011.gada 22. februārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.146 „Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci”. Noteikumi nosaka kārtību, kādā tiek novērtēta ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtā profesionālā kompetence (izņemot reglamentētas profesijas), kas atbilst 1. – 3. Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesionālajai kompetencei, t.i., EKI 3. – 4. līmenim. Profesionālās kompetences novērtēšanas institūcijas var būt akreditētas izglītības iestādes vai eksaminācijas centri, kam šo uzdevumu ir deleģējis Izglītības kvalitātes valsts dienests.

Ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanas kārtība ir sekojoša:

1. personas pieteikums profesionālās kompetences novērtēšanai,
2. profesionālās kvalifikācijas eksāmens,
3. trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni apliecināšu dokumentu izsniegšana.

Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju vērtēšanas process ir maksas pakalpojums, tādējādi persona pieņem apzinātu lēmumu par dalību eksāmenā ar mērķi saņemt profesionālās kvalifikācijas dokumentu. Persona, kura vēlas, lai tiktu novērtēta tās profesionālā kompetence, iesniedz profesionālās kompetences novērtēšanas institūcijā iesniegumu profesionālās kompetences novērtēšanai. Pirms dokumentu iesniegšanas profesionālās kompetences novērtēšanas institūcija nodrošina bezmaksas konsultācijas par attiecīgā profesijas standarta prasībām un profesionālās kvalifikācijas eksāmena norises gaitu. Divu mēnešu laikā pēc pretendenta iesnieguma saņemšanas profesionālās kompetences novērtēšanas institūcija organizē un īsteno profesionālās kvalifikācijas eksāmenu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtībai.

Pretendentam, kurš ir veiksmīgi nokārtojis profesionālās kvalifikācijas eksāmenu (vērtējums ne zemāk par „5 – viduvēji”), profesionālās kompetences novērtēšanas iestāde izsniedz valsts atzītu Latvijas 1. – 3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju apliecināšu dokumentu (3. – 4. EKI līmenis) atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai profesionālo kvalifikāciju apliecināšu dokumentu izsniegšanas kārtībai.

Pašreiz bibliotēku nozarē nav šāda eksaminācijas centra, tāpēc ieinteresētām personām nav iespējas iegūt iepriekšminēto kvalifikāciju.

2010. gadā izveidotā biedrība „Izglītības apvienība „I Fortum”” (Apvienība), kurā tiek pārstāvētas institūcijas, kas īsteno gan formālās, gan neformālās izglītības mācību programmas: Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Universitātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa, Latvijas Kultūras koledža, reģionālie mācību centri, reģionu galvenās bibliotēkas, izglītības iestāžu bibliotēkas, aktīvi iesaistās bibliotēku nozares izglītības jautājumu risināšanā. Viens no galvenajiem Apvienības darbības virzieniem ir nozares eksaminācijas centra izveide, kurš varētu sākt darboties tuvāko gadu laikā.

Līdz ar eksaminācijas centra darbības uzsākšanu bibliotēkās nodarbinātajiem un personām, kas vēlas pārkvalificēties, būs iespēja iegūt 3.līmeņa bibliotekāra kvalifikāciju.

Svarīgi izprast LR „Profesionālās izglītības likumā” noteikto 3.profesionālās kvalifikācijas līmeņa salīdzinājumu ar attiecīgo EKI (Eiropas Kvalifikācijas Ietvarstruktūras) 3. un 4.līmeni un tiem atbilstošajiem mācību rezultātiem: zināšanām, prasmēm un kompetencei.

LR Profesionālās izglītības likums	EKI
<u>3.kvalifikācijas līmenis</u> Paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana.	<u>3.līmenis</u> Faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšana darba vai mācību jomā. Dažādas kognitīvas un praktiskas prasmes, kas vajadzīgas, lai veiktu uzdevumus un risinātu problēmas, izvēloties un piemērojot pamatmetodes, līdzekļus, materiālus un informāciju. Uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu, uzdevumu risināšanas laikā pielāgot savu rīcību apstākļiem.
	<u>4.līmenis</u> Faktu un teorētiskas zināšanas darba vai studiju jomas plašā izpratnē. Dažādas kognitīvas un praktiskas prasmes, kas vajadzīgas, lai rastu risinājumus īpašām problēmām darba vai studiju jomā. Prast virzīt savu darbību atbilstoši pamatnostādņēm darba vai studiju situācijās, kas parasti ir paredzamas, bet var arī mainīties. Pārraudzīt citu cilvēku ikdienas darbu, uzņemoties konkrētu atbildību par darba vai mācību vērtēšanu un uzlabošanu.

2.tabula. Latvijas kvalifikāciju līmeņu salīdzinājums ar EK1

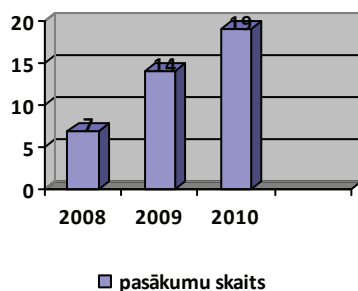
Nozares institūciju darbība izglītības jomā

Ar dažādu izglītojošu pasākumu organizēšanu (semināri, konferences, pieredzes un profesionālās informācijas pasākumi) nodarbojas nozares profesionālās sabiedriskās organizācijas – Apvienība, Latvijas Akadēmisko bibliotēku asociācija, Latvijas bibliotekāru biedrība un Latvijas Skolu bibliotekāru biedrība.

Dažādu projektu ietvaros bibliotekāru profesionālās pilnveides pasākumus īsteno valsts aģentūra „Kultūras informācijas sistēmas”.

Latvijas Nacionālā bibliotēka kā reģistrēta izglītības iestāde veic nozares izglītības monitoringu, izstrādā konceptuālus virzienus un stratēģijas izglītības kvalitātes uzlabošanai, ir atbalsta centrs visiem nozares neformālās profesionālās izglītības īstenotājiem. Latvijas Nacionālās bibliotēkas Mācību centrs nodrošina visiem nozarē nodarbinātajiem iespēju pilnveidot savas zināšanas, prasmes un kompetenci, piedāvājot dažāda satura un apjoma mācību programmas.

Nozīmīgus profesionālās pilnveides atbalsta pasākumus visai bibliotēku sistēmai nodrošina Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku konsultatīvais centrs, kas 2010.gadā nozares speciālistiem noorganizēja 19 profesionālās pilnveides pasākumus (mācību seminārus, sanāksmes, diskusijas), kuros piedalījās 809 nozares speciālisti (skat. 2.diagrammu).

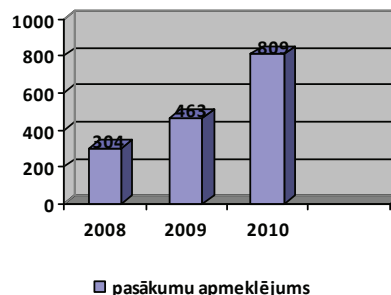
Latvijas reģionos nozīmīgs potenciāls ir reģionālo mācību centru (Rīga, Ogre, Preiļi, Gulbene, Daugavpils, Valmiera, Jelgava, Liepāja, Ventspils) un reģionu galveno bibliotēku kā reģionu metodisko, konsultatīvo un izglītojošo centru bibliotēku nozarē darbībai.

Bibliotekāri turpina profesionāli pilnveidoties. Kursu nodarbība Latvijas Nacionālās bibliotēkas Mācību centrā.

Lielās valsts nozīmes bibliotēkas, augstskolu bibliotēkas, Rīgas un Jūrmalas pilsētu un reģionu galvenās publiskās bibliotēkas veic mērķtiecīgu personāla attīstības darbu, nodrošinot bibliotekāriem iespēju mācīties darba vietā.

Tomēr visu bibliotēku nozarē nodarbināto profesionālās izglītības jomā iesaistīto institūciju un profesionālo sabiedrisko organizāciju savstarpējā kooperācija, koordinācija un sadarbība nav pietiekama.

2.diagramma. Profesionālās izglītības atbalsta pasākumi LNB Bibliotēku konsultatīvajā centrā

Pētījums „Bibliotēku nozares izglītības attīstības virzieni un iespējas izglītības kvalitātes paaugstināšanai”

Evija Vjaterē

Biedrības „Izglītības apvienība „I Fortum”” pētniecības sektora vadītāja

„Jo vairāk kāds domā, jo vairāk izdomā; jo vairāk meklē, jo vairāk atrod; jo vairāk pēta, jo vairāk atklāj. Gudrība verd kā mūžam neizsīkstošs avots. Gudrība zeļ un zaļo kā mūžam nevīstošs koks”.

P.Birkerts

2010.gada nogalē biedrība „Izglītības apvienība „I Fortum”” (Apvienība) sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku un Latvijas Universitātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļu uzsāka pētījumu „Bibliotēku nozares izglītības attīstības virzieni un iespējas izglītības kvalitātes paaugstināšanai” (turpmāk – Pētījums). Pētījumu vada Evija Vjaterē, Apvienības pētniecības sektora vadītāja ar pieredzi vairāku pētījumu veikšanā un organizatoriskajā darbā. Pētījuma īstenošanā līdzdarbojas pētnieki, Apvienības biedri Dženija Dzirkale-Maļavkina un Kristīne Dekse.

Pētījuma **mērķis** ir dokumentēt viedokļus, iegūt datus, apkopot un analizēt tos, izstrādāt ieteikumus nozares izglītības politikas veidotājiem, rīcīpolitikas īstenošanai – formālās un neformālās izglītības organizētājiem un darba devējiem.

Galvenie pētījuma **uzdevumi** ir noskaidrot:

- nozares attīstības tendences un perspektīvas;
- situāciju bibliotēku nozares izglītības jomā;
- profesionālo kvalifikācijas struktūru;
- bibliotēku nozares speciālistu attieksmi par neformālā ceļā gūto prasmju atzīšanu.

Pētījuma ietvaros veikta darba devēju kvantitatīva aptauja, fokusgrupas diskusija ar bibliotēku nozares izglītības koncepcijas izstrādes darba grupas locekļiem, fokusgrupas diskusija ar Latvijas Bibliotēku padomes locekļiem.

Savukārt š.g. oktobrī un novembrī pētījuma ietvaros tiek plānota fokusgrupas diskusija ar valsts nozīmes bibliotēku un reģionu galveno bibliotēku direktoriem, kā arī padziļinātas intervijas ar nozares un izglītības politikas veidotājiem, reģionālo mācību centru vadītājiem. Pētījuma darba grupa cer uz iesaistīto mērķgrupu pārstāvju atsaucību un ieinteresētību pētījuma sekmīgā norisē.

Pētījuma pārskats būs pieejams nākamajā Apvienības biļetena numurā.

Šajā Apvienības biļetenā publicēti darba devēju aptaujas pirmie rezultāti, kā arī nozares izglītības koncepcijas izstrādes darba grupas locekļu un Latvijas Bibliotēku padomes pārstāvju viedokļi par pētījuma pamatjautājumiem.

Darba devēju aptaujas galvenie rezultāti

Darba devēju aptauja tika īstenota no 2010.gada novembra līdz 2011.gada janvārim. Aptaujas anketā iekļauti jautājumi par nozares attīstības tendencēm, nozares speciālistu kompetenci un darbinieku profesionālās pilnveides vajadzībām.

Atbildot uz jautājumu par nozares attīstības tendencēm, 87 % bibliotēku darbinieku uzskata, ka tuvākajos 5 gados bibliotēku nozare attīstīsies, savukārt 79 % respondentu pauž pārliecību, ka attīstīsies arī respondentu pārstāvētā bibliotēka.

	Nozare	Bibliotēka
Strauji attīstīsies	5%	8%
Attīstīsies	87%	79%
Paliks tādā pašā līmenī	3%	5%
Sašaurināsies	5%	3%
Nevaru atbildēt	0%	5%

1.tabula. Respondentu viedoklis par nozares un bibliotēku attīstību

Pētījuma izpēti metodika pamatā ir Nozares izpēti metodika: Nacionālās programmas projekts "Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai" [tiešsaiste]. Izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās izglītības administrācija, 2007. Pieejams: http://visc.gov.lv/saturs/profizgl/metmat/01_nozares%20izpete.pdf.

Minētās respondentu atbildes liecina, ka bibliotēku speciālisti aktīvi seko līdzi nozares attīstības tendencēm kopumā.

Ir svarīgi noskaidrot, kādi atlases kritēriji ir būtiski darba devējiem, pieņemot darbā darbiniekus. Kā vissvarīgākie kritēriji tiek minēti izglītība (79 %), profesionālās prasmes (68 %) un profesionālās aktivitātes (55 %); nozīmīgi kritēriji ir arī interese par inovācijām un informācijas un komunikāciju tehnoloģijām (34 %), motivācija un darba prasmju demonstrējums (32 %). Pēc darba devēju atzinuma kā papildus nosacījums nepieciešamajai izglītībai un atbilstībai amatam tiek ņemta vērā kandidāta personība – personiskais iespaids par kandidātu (35 %).

Pēc respondentu viedokļa visnebūtiskākie kritēriji ir darbinieka rekomendācijas (21 %), pieprasītā darba alga (16 %) un darba pieredze (18 %).

Analizējot respondentu atbildes, redzams, ka darba devējs ir ieinteresēts, lai uz vakanto darba vietu pieteiktos pēc iespējas kvalitatīvāks pretendents, kurš atbildīs amatam izvirzītajām prasībām.

Respondentu viedoklis par darbinieku darbā pieņemšanas atlases kritērijiem (1- nav nozīmes, 5 – ļoti svarīgi)

	1	2	3	4	5	NA
Izglītības līmenis	0%	0%	3%	18%	79%	0%
Darba prasmju demonstrējums	5%	0%	32%	26%	32%	5%
Labas rekomendācijas	11%	21%	37%	24%	3%	5%
Pieprasītā darba alga	18%	16%	24%	16%	0%	26%
Personiskais iespaids	0%	13%	35%	4%	10%	8%
Profesionālās prasmes	0%	3%	3%	26%	68%	0%
Profesionālās aktivitātes	0%	3%	5%	34%	55%	3%
Darba pieredze (vismaz 1 gads)	10%	18%	26%	37%	5%	3%
Svešvalodu zināšanas	0%	5%	29%	53%	10%	0%
Motivācija	0%	0%	8%	55%	32%	5%
Interese par inovācijām un IT	0%	5%	18%	37%	34%	5%

2.tabula. Respondentu viedoklis par darbinieku darbā pieņemšanas atlases kritērijiem

55 % respondentu uzskata, ka bibliotēku darbiniekiem nepieciešama iespēja iegūt 3.kvalifikācijas līmeni, mācoties un sagatavojoties kvalifikācijas eksāmenam neformālā ceļā. 26 % aptaujāto atzina, ka nav par to domājuši. Savukārt 10 % aptaujas dalībnieku pārstāv viedokli, ka šāda iespēja nav nepieciešama, bet 8 % pagaidām nav viedokļa šajā jautājumā. Darba devēju atbildes parāda, ka 66 % gadījumu bibliotēkā uz vietas ir iespēja mācīt esošos darbiniekus, lai nodrošinātu nepieciešamo kompetences līmeni. 21 % aptaujāto atzina, ka bibliotēka var nodrošināt iespēju mācīt tikai iesācējus pamatlīmenī. Nekādas mācību iespējas nevar piedāvāt 5 % bibliotēku. Savukārt 8 % respondentu apgalvoja, ka pati konkrētā bibliotēka saviem darbiniekiem nodrošina iespēju apgūt papildus zināšanas, prasmes un profesionālās kompetences labāk, nekā to piedāvātu jebkur citur.

Turpinājums 9. lpp.

Jāuzsver, ka darba devējam nepieciešams precīzi noteikt mācību vajadzības, jo darbinieka „mācību vēlmēs” ne vienmēr ir „mācību vajadzības”. Galvenais nav mācību process, bet gan rezultāti. Mācību procesa efektivitāti ļauj novērtēt tādi rādītāji kā mācību dalībnieku anketas, darba rezultātu kvalitātes un kvantitātes parametru uzlabošanās, lasītāju apmierinātības pieaugums.

Fokusrupru diskusiju galvenie secinājumi

Pētījuma ietvaros ir noorganizētas divas fokusgrupas diskusijas:

- Diskusija ar bibliotēku nozares izglītības koncepcijas izstrādes darba grupas locekļiem (2010.gada 16.novembris);
- Diskusija ar Latvijas Bibliotēku padomes pārstāvjiem (2011.gada 22.martā).

Fokusrupru īstenošanai tika izmantotas iepriekš izstrādātas vadlīnijas, kurās iekļauti jautājumi par:

- nozares izglītības attīstības tendencēm un tās ietekmi uz nozares attīstību kopumā;
 - nozares izglītības saturu;
 - profesionālās kvalifikācijas struktūru;
 - prasībām bibliotēku darbinieku kvalifikācijas noteikšanā un nepieciešamību dot iespēju bibliotekāriem bez speciālās izglītības iegūt kvalifikāciju neformālā ceļā (mācoties semināros,ursos, pašmācības ceļā).
- Par katru no fokusgrupu diskusijām sagatavota diskusijas transkripcija.

Fokusrupru diskusijas dalībnieki atzinīgi novērtē to, ka **formālās izglītības sistēma nozarē** ir sakārtota un pārdomāta – ir nodrošināta iespēja augstāko akadēmisko izglītību nozarē iegūt Latvijas Universitātē, bet 1.līmeņa profesionālo augstāko izglītību – Latvijas Kultūras koledžā. Nodrošināta arī iespēja nozarē iegūt zinātnisko grādu. Pozitīvi tiek vērtētas LU Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas piedāvātās programmas, norādot, ka tie, kas beidz universitāti, ir labi speciālisti ar pilnīgi citu skatījumu uz bibliotēku darbību.

Fokusrupras diskusijas dalībnieki atzinīgi novērtē, ka ir iespējas iegūt profesionālo kvalifikāciju koledžas līmenī, jo valstī jābūt ne tikai augstākās akadēmiskās izglītības iespējai, bet arī uz profesionālo izglītību orientētām studiju iespējām, īsākam laika apmācības periodam.

Nozares izglītības koncepcijas izstrādes darba grupas locekļi iezīmē formālās izglītības galvenos trūkumus un nepilnības - nav iespējas iegūt izglītību tehnikumos un citās profesionālās izglītības iestādēs. Tādējādi tiem nozares speciālistiem, kas ieguvuši izglītību citā specialitātē vai kuriem nav speciālās izglītības, nav iespējas pārkvalificēties, nestudējot augstākās izglītības mācību iestādē. Līdzīgu viedokli akcentē arī Latvijas Bibliotēku padomes locekļi, norādot, ka pietrūkst viena posma visā šajā sistēmā. Tas ir saistīts ar cilvēkiem, kuriem ir cita izglītība, bet nav iespējas mācīties augstākajā mācību iestādē. Varbūt varētu padomāt par mācību formu un iespējām kārtot sertifikāciju attiecībā uz to; šis cilvēks var strādāt bibliotēkā, ir izgājis teorētisko apmācību un pierādījis savas prasmes arī praksē.

Diskusiju dalībnieki atzīst, ka nozares izglītības saturs kopumā sniedz bibliotēku darbam nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetenci. Vairāki diskusiju dalībnieki norādīja, ka ir jūtams, ka abas izglītības iestādes – Latvijas Universitāte un Latvijas Kultūras Koledža – pilnveido studiju programmas, ņemot vērā izglītības un nozares attīstību tendences.

Jautājot par izglītības satura nepilnībām, vairāki diskusiju dalībnieki norāda uz absolventu sliktajām komunikāciju prasmēm, kā arī nespēju veidot savas darba vietas publicitāti. Analizējot izglītības saturu, publisko bibliotēku direktori norāda, ka nepieciešams lielāks uzsvars latviešu un ārzemju literatūras studijām, jo jaunaļiem speciālistiem trūkst konteksta sajūtas par to, kā ir attīstījusies latviešu, krievu, angļu, franču, vācu literatūra. Strādājot apkalpošanas sfērā, nepieciešamas arī saskarsmes psiholoģijas iemaņas darbā ar klientiem.

Diskusijas laikā izglītības procesa īstenošanā norādīja, ka universitātei vai augstākajai akadēmiskajai izglītībai ir jāpiedāvā shēmas un cilvēkam ir jāprot šīs shēmas vienkārši pielietot praktiskajā vidē. Liekas, šīs pielietošanas spējas lielā mērā atkarīgas no katra konkrēta cilvēka – cik viņam patīk darbs, cik viņš ir gatavs kaut ko jaunu ieraudzīt vai ko darīt.

Būtisks ir darba devēju paustais viedoklis, ka darbinieks, kas tiek pieņemts darbā, tiek apmācīts noteiktai darba vietai. Tā ir darba devēja atbildība, jo katrā darba vietā ir sava specifika, kas cilvēkam ir jāapgūst. To nevar apgūt ne tālākizglītībā, ne akadēmiskajā, ne arī kādā citā izglītībā. Tās ir mācības noteiktai darba vietai.

Diskusijas par augstākās izglītības atbilstību vai neatbilstību darba devēju vēlmēm un reālajai darba tirgus situācijai ir pastāvējušas vienmēr. Jo īpaši aktuāls šis jautājums kļuvis pēdējo gadu laikā, kad, attīstoties nozarei un aizvien vairāk izmantojot informācijas un komunikāciju tehnoloģiju sasniegumus, ar augstskolā iegūtajām teorētiskajām zināšanām nepietiek.

Iepriekš minētais ļauj secināt, ka neformālā izglītība īstenojas kā formālās izglītības papildinājums, kā iztrūkstošo formālo zināšanu, prasmju, iemaņu ieguves process, kā izglītība, kas piedāvā jaunas zināšanas, prasmes, iemaņas, kas nepieciešamas darbiniekam nozarē notiekošo pārmaiņu rezultātā. Galvenais iesaistīšanās iemesls neformālajā izglītībā ir darba kvalitātes pilnveidošana. Neformālajai izglītībai ir tieša ietekme uz darbinieku darba kvalitātes un produktivitātes palielināšanu. Neformālā izglītība ātrāk spēj reaģēt uz izmaiņām nozarē un piedāvāt apmācāmajiem nepieciešamās zināšanas. Tas ļauj darbiniekiem attīstīt savas prasmes un kompetences.

Diskusijās tika pausts arī viedoklis, ka neformālā izglītība ir nesakārtota, nepārdomāta un nesistemātiska, darbojas pēc pieprasījuma/piedāvājuma principa. Jāsasaista formālā un neformālā izglītība un tad mēs varēsim runāt par kopēju izglītības sistēmu kā vienotu veselumu.

Diskusijas dalībnieki atzina, ka kopumā Latvijas bibliotēkās strādā kvalificēti darbinieki – darbojas vairāki pozitīvi faktori, kuri tomēr ļauj teikt, ka Latvijas bibliotekāri ir profesionāli izglītoti un, galvenais, šī izglītība notikusi attīstībā. Tās nav kaut kādas klasiskās bibliotekārās zināšanas, kuras apgūtas un ar to pietiek; patiesībā notikusi zināšanu pilnveidošana, attīstoties pašai bibliotēku sistēmai, tehnoloģijām, bibliotēku iespējām un atbilstoši sociālekonomiskajam fonam, kāds mūsu valstī ir šobrīd.

Diskusiju dalībnieku viedokli daļējās jautājumā par to, kādas izglītības prasības būtu jāizvirza bibliotēku darbiniekiem. Ņemot vērā nozares attīstības tendences un situāciju darba tirgū, vairāki diskusiju dalībnieki norāda, formālā izglītība ir sistēma un tā jāizvirza kā obligāta: bibliotēkā jāstrādā cilvēkam ar augstāko bibliotekāro izglītību un vairs ne tikai trīs gadu bakalaura izglītību, bet ar pilnu kompleksu 3+2, jo tikai tā ir augstākā izglītība, kura ir ar maģistra grādu. Izņēmums var būt vienas personas bibliotēka.

Atsevišķi diskusijas dalībnieki atzina, ka nevar viennozīmīgi teikt, ka visiem jābūt augstākai akadēmiskai izglītībai vai pirmā līmeņa profesionālajai. Pielaujams, ka kāda daļa (30 -40%), līdzīgi kā šobrīd, būs tādā kā pārejas periodā no citas augstākās izglītības uz bibliotekāro profesionālo izglītību, arī tikko vidusskolu beigušie, kuriem patīk šī profesija un viņi apzināti iet uz šo mērķi. Būs liela daļa cilvēku, kuri būs profesionālajā kustībā.

Profesionālās izglītības likums nosaka 5 kvalifikācijas līmeņus (4. un 5.līmenis attiecināms uz koledžu un augstāko profesionālo un akadēmisko izglītību ieguvušajiem darbiniekiem). Bibliotēku nozarē nav izglītības iestādes, kas sagatavotu 1., 2. un 3. kvalifikācijas līmeņa darbiniekus. Galvenais diskusijas jautājums, vai ir nepieciešams dot iespēju bibliotekāriem bez bibliotekārās izglītības iegūt kvalifikāciju neformālā ceļā (mācoties semināros,ursos, pašmācības ceļā)? Kopumā diskusijas dalībnieku attieksme par neformālā ceļā gūtajām zināšanām, pieredzi, prasmēm ir pozitīva. Nenoliedzami, ka nozares ietvaros ir plašas neformālās izglītības atzīšanas iespējas.

Neformālās izglītības pasākumus (seminārus, konferences, pieredzes un profesionālās informācijas pasākumus) īsteno Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Universitātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa, Latvijas Kultūras koledža, reģionālie mācību centri, reģionu galvenās bibliotēkas, v/a „Kultūras informācijas sistēmas”, Tieto Latvia, kā arī nozares profesionālās sabiedriskās organizācijas. Pēc atsevišķiem profesionālās pilnveides pasākumiem un apmācībām bibliotekāri saņem apliecības vai apliecinājumus. Tādēļ bibliotēku nozarē izjūtama liela nepieciešamība pēc ārpus formālās izglītības apgūto zināšanu, prasmju un profesionālās kompetences atzīšanas.

Pētījuma pirmie secinājumi:

1. Bibliotēkās jāstrādā darbiniekiem tikai ar augstāko bibliotekāro izglītību.
2. Nepieciešamas izmaiņas nozares normatīvajos aktos.
3. Nepieciešams elastīgāk pieiet formālās un neformālās izglītības sasaistei.
4. Nepieciešamas prasības regulārai profesionālajai pilnveidei.
5. Par zemāko nosakāms 3.kvalifikācijas līmenis.
6. Nepieciešama augstākā līmeņa tālākizglītība, piedāvājot kursus un programmas, kas noderētu bakalaura grādu un maģistru grādu ieguvējiem (kreditpunkti).
7. Pozitīvi tiktu vērtēts fakts, ka formālās izglītības programmas būtu nodrošinātas moduļu vai tematiski dalītu kursu veidā, ļaujot studējošajiem iet individuālu apmācību ceļu un progresējoši uzkrāt dažādus apgūstamās izglītības elementus.

Trešā profesionālā kvalifikācijas līmeņa standarta *Bibliotekārs* projekts

Apvienībā trešā profesionālā kvalifikācijas līmeņa standarta *Bibliotekārs* projekta izstrādes darbu grupu vadīja profesore Baiba Sporāne. Vasarā standarts tika pabeigts un to iesniedza Izglītības un zinātnes ministrijā apstiprināšanai. 14.septembrī standarts tika skatīts Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes sēdē. Sēdes protokolā rakstīts: *Nenoteikt ekspertus izvērtēšanai: „Bibliotekārs – 3.profesionālās kvalifikācijas līmenis, sadarbībā ar Kultūras ministriju PS iesniedzējiem veikt nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos, lai esošie bibliotekāri varētu papildināt darba tirgum nepieciešamās zināšanas un prasmes”.*

Tas nozīmē, ka pie Bibliotēku padomes jāizveido darba grupa grozījumu izstrādei ministru kabineta noteikumos Nr. 371 (2001) „Noteikumi par bibliotēkas darbam nepieciešamo darbinieku skaitu un darbinieku amatu ieņemšanai nepieciešamo izglītību”. Tiklīdz grozījumi tiks apstiprināti, standarts tiks atkārtoti iesniegts apstiprināšanai.

Bibliotekāra profesijas standarts

1. Vispārīgie jautājumi

1. Profesijas nosaukums – bibliotekārs.
2. Profesijas kods – 3433 01.

2. Nodarbinātības apraksts

1. Profesionālās kvalifikācijas līmenis – trešais profesionālās kvalifikācijas līmenis.
2. Profesionālās darbības pamatzuddevumu kopsavilkums:
 - bibliotekārs veic pienākumus atbilstoši savai kompetencei: komplektē un katalogizē iespiestos un elektroniskos dokumentus; pārzina bibliotēku informācijas sistēmas un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas; pārzina informācijas resursus (krājumu izvietojuums, dokumentu pieejamība, datubāzu struktūra, licenzēto datubāzu izmantošana u.c.); sniedz bibliotēkas un informācijas pakalpojumus uz vietas un tiešsaistē; popularizē bibliotēku un tās piedāvājumus.

Bibliotekārs strādā jebkura tipa bibliotēkā vai citā institūcijā, kas saistīta ar informācijas vākšanu, strukturēšanu, glabāšanu un izplatīšanu.

3. Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences

1. Spēja orientēties Latvijas bibliotēku sistēmas uzbūvē, bibliotēku tipoloģijā un bibliotēku nozares darbībā.

2. Spēja organizēt bibliotēkas vai tās struktūrvienības sadarbību ar citām bibliotēkas struktūrvienībām, citām bibliotēkām un citām institūcijām.

3. Spēja veicināt sabiedrības motivāciju bibliotēkas resursu un pakalpojumu izmantošanai.

4. Spēja iekļauties vietējās kopienas vai attiecīgas institūcijas darbības stratēģijās un to īstenošanā.

5. Spēja veidot, organizēt un sniegt bibliotēkas un informācijas pakalpojumus.

6. Spēja veidot un organizēt radošai un informatīvai darbībai labvēlīgu vidi darbā ar bibliotēkas lietotājiem.

7. Spēja nodrošināt, organizēt un pārvaldīt bibliotēkas krājumu.

8. Spēja izmantot citu bibliotēku un institūciju krājumus un informācijas resursus pakalpojumu sniegšanā.

9. Spēja izmantot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas darba uzturēšanai.

10. Spēja sazināties valsts valodā un vienā svešvalodā un pielietot tās informācijas resursu meklēšanā un izmantošanā.

11. Spēja ievērot profesionālās ētikas normas.

12. Spēja veikt pašvērtējumu un pilnveidot profesionālās kompetences.

13. Spēja adekvāti rīkoties nestandarta situācijās.

14. Spēja nodrošināt darba aizsardzības, elektrodrošības un ugunsdrošības noteikumu ievērošanu darba vidē.

4. Profesionālās darbības pamatzuddevumu veikšanai nepieciešamās prasmes

1. Pārzināt un pielietot nozares normatīvos aktus.

2. Prast plānot bibliotēkas vai bibliotēkas struktūrvienības darbu, sagatavot un īstenot darba plānošanas un organizēšanas dokumentus.

3. Pārzināt un lietot bibliotēkas informācijas sistēmu un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

Turpinājums 11. lpp.

4. Prast meklēt, iegūt, analizēt, vērtēt informāciju un avotus.
5. Nodrošināt bibliotēkas krājuma veidošanu, dokumentu glabāšanu, pieejamību un izmantošanu lietotājiem.
6. Prast iespieddarbu un citu informācijas dokumentu sistematizēšanu, klasificēšanu un katalogizēšanu.
7. Ievērot datu aizsardzību un lietotāju tiesības.
8. Prast veidot saskarsmi ar dažādām lietotāju grupām.
9. Pārvaldīt valsts valodu.
10. Pārvaldīt vienu svešvalodu saziņas līmenī.
11. Lietot nozares terminoloģiju valsts valodā un vienā svešvalodā.
12. Veikt bibliotēkas un bibliotēkas pakalpojumu popularizēšanu.
13. Veicināt lietotāju informācijpratību.
14. Strādāt individuāli un grupā.
15. Sniegt tiešos un attālos pakalpojumus.
16. Prast sadarboties ar bibliotēkas dibinātāju, pārvaldes un nevalstiskajām institūcijām, kā arī citām bibliotēkām.
17. Prast sagatavot projekta pieteikumus un īstenot tos, iesaistīties citu partneru projektos.
18. Spēt novērtēt savu kompetenci un piedalīties profesionālās pilnveides pasākumos.
19. Pārzināt darba tiesisko attiecību regulējumu.
20. Veikt darba pienākumus atbilstoši darba aizsardzības, vides aizsardzības, ugunsdrošības un elektrodrošības noteikumu prasībām.

5. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas

1. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas priekšstata līmenī:
 - 1.1. sociālo sistēmu pamati;
 - 1.2. ekonomikas pamati;
 - 1.3. tiesību pamati.
2. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas izpratnes līmenī:
 - 2.1. Latvijas bibliotēku sistēmas uzbūve, bibliotēku tipi, veidi un funkcijas;
 - 2.2. bibliotēkas un informācijas institūcijas vadības un budžeta veidošanas pamati;
 - 2.3. informācijas un komunikāciju tiesības;
 - 2.4. autortiesības;
 - 2.5. datubāzu veidošana.
3. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas lietošanas līmenī:
 - 3.1. Latvijas bibliotēku nozares normatīvie dokumenti;
 - 3.2. bibliotēkas iekšējo normatīvo dokumentu sistēma;
 - 3.3. bibliotēku nozares aktualitātes;
 - 3.3. bibliotēkas informācijas sistēmas un bibliotēkas tehnoloģiskie procesi;
 - 3.4. informācijas un komunikācijas tehnoloģijas;
 - 3.5. krājumu un kolekciju pārvaldība, uzskaitē, tehniskā apstrāde;
 - 3.6. profesionālā terminoloģija valsts valodā un vienā svešvalodā;
 - 3.7. informācijas meklēšana, izguve;
 - 3.8. bibliotēkas un informācijas pakalpojumi, pasākumu organizēšana;
 - 3.9. lietotāju apkalpošana, darbs ar dažādām lietotāju grupām;
 - 3.10. runas kultūra un prezentācijas prasmes;
 - 3.11. saskarsmes psiholoģija;
 - 3.12. valsts valoda;
 - 3.13. viena svešvaloda saziņas līmenī;
 - 3.14. darba tiesiskās attiecības;
 - 3.14. darba aizsardzība;
 - 3.15. vides aizsardzība;
 - 3.16. projektu pieteikumu sagatavošana un vadība.